

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispvtatio VIII. De indissolubilitate Matrimonij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

ditio, seu fons & status ad valorem matrimonij necessarius, & deficit, vt quando dicitur, *Contra te cum quia es libera*, & non est libera, sed serua, tunc quamvis matrimonium sit irritum, non tamen sit irritum quia formaliter apposita sunt demonstratio & causa, & deficiant, sed quia deficit materia essentialiter requisita, & status essentialiter requisitus; quia quamvis non apponentur dicta demonstratio & causa, etiam est nullum matrimonium.

59 Addimus demonstrationem, & causam contra substantiam matrimonij apposita matrimonio non irritare illud, si deficiat, vt quando dicitur, *Contra te cum, que obligaris ad adulterandum*. &c, *Contra te cum, quia obligaris ad adulterandum*; quia consensus iste matrimonialis, quamvis ei adantur demonstratio & causa, non elicetur dependenter ab illis, cum non sint conditiones; ac proinde quamvis deficiat, non deficit consensus matrimonialis sufficiens. Quod si vere adsum, & persistant, non fiet validè matrimonium, non quia consensus eliciatur dependenter ab eis, sed quia in altero, vt supponitur, est simul & concomitante intentione se obligandi ad aliquid contra obligationem substantiale matrimonij, qua intentione persistente, impeditur dicta obligatio substantialis in eo altero. Vnde demonstratio & causa contra substantiam matrimonij, habenda sunt pro adiectis, vt dicto modo impedian valorem matrimonij; reliqua verò, etiam possibles & honestae, non sunt habenda pro adiectis, quia impertinentes sunt ad valorem & ad vitium matrimonij.

60 Circa modum matrimonio appositum, vt quando dicitur, *Duco te ut mihi seruas, conuenient Doctores*, non suspendere matrimonium; quia modo tantum significatur aliquid faciendum post matrimonium iam absolute & perfectè factum.

Est tamen difficultas, An quando modus appositus matrimonio est contra substantiam illius, irritet matrimonium, sicut conditio, vt quando dicitur, *Duco te ut obligaris ad adulterandum*.

Sancius lib. 5. disp. 19. & Aegidius disp. 29. in fine, partem affirmatiuam tuerunt; quia dicto modo apposito, intenditur in altero obligatio contra substantia matrimonij in eodem; ergo non minus irrita matrimonium, quam conditio contra substantiam matrimonij.

Sotus verò in 4. dist. 29. q. 2. ar. 1. & Petrus Lefefina qu. 47. art. 5. dub. 3. partem negatiuam tra-

dunt, & merito: quia consensus in matrimonium, cui additur modus, non elicetur dependenter à modo ipso, cum non sit conditio; ergo non elicetur dependenter ab aliquo contra substantiam matrimonij.

Ex eo autem, quod apponens dictum modum, intendat in altero obligationem contrariam obligationi substantia matrimonij, oritur in eo altero, non impedit in illo oriri hanc substantialem obligationem, vt pater; neque inutilidabit consensus lui, quia non elicit illum dependenter ab eo modo, cum non sit conditio, sed modus. Et quamvis in altero figura sit intentione se obligandi ad contrarium substantia matrimonij, non frustrabit alterani intentionem se obligandi obligatione substantia matrimonij; quia hanc obligatio presupponit iam ad eam intentionem obligationis ad oppositum substantia matrimonij, & consequenter etiam obligatio substantialis matrimonij, quæ ex ea intentione necessariò oritur, sicut intentione contractus & eius obligatio presupponuntur ad intentionem obligationis modo ipso significata; quia intentione & obligatio modalis annexuntur & superadduntur contractus cui apponitur modus, presertim quod dicta intentione obligationis ad oppositum substantia matrimonij potest non esse in altero, adhuc absque praediicio valoris consensus ipsius, & consensus apponentis modum; quia neuter elicetur dependenter ab eo modo, cum non sit conditio. Ex quo fit, quemcumque modum, sive honestum sive turpem, sive possibilem sive impossibilem, sive contra substantiam matrimonij sive non contra substantiam, haberi pro non adiecto, quod attinet ad valore aut ad vitium matrimonij.

Ex dictis circa tempus, demonstrationem, causam, & modum apposita matrimonio, facile constat, quomodo philosophandum sit circa illa apposita sponsalibus, attendendo ad naturam sponsalium. Est tamen aduertendum, quod quamvis ex defectu demonstrationis, aut causa, aut modi, sponsalia possint aliquando dissolui, vt quando defectus ignoratur, & est adeò notabilis, vt si promittens illum sciret, prudenter retraheretur ab sponsione, iuxta ea quæ diximus Disputatione 11. de Sponsalibus, nihilominus non redduntur dissolubilia ex defectu predicatorum formaliter, id est, quia sunt apposita, & deficiant; quia quamvis non apponentur sponsalibus, si tamen vere & re ipsa deficerent, sacerdote sponsalia dissolubilia.

DISPUTATIO VIII.

De indissolubilitate Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

Vtrum Matrimonium sit indissolubile.

NON desunt Gentiles, imò & heretici, qui existimant, matrimonium pro contingum arbitrio, absque alta causa, dissolui posse; & qui de facto, relatis prioribus coniugibus, cum aliis contrahant, & non absque apparente ratione, quia *omnis res* (vt dicitur in cap. 1. de Regulis Iuris) per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur: sed matrimonium sit solo con-

iugum consensus, ergo solo ipsorum potest, sicut quicunque alius contractus dissolui.

Conueniunt nihilominus Doctores, matrimonium, etiam non baptizatorum, esse indissolubile & perpetuum, quod generaliter de omni matrimonio tradit. Tridentinum less. 14. in principio, de Reformatione matrimonij, & satis significat Greg. IX. in cap. fin. de Conditionibus appositis, dum ait, conditionem repugnantem perpetuitati matrimonij, esse contra substantiam illius, & deducitur ex Genes. 2. dum generaliter dicitur: *Quæbrem relinquet homo patrem & matrem, & adhæbitur*

S 2 rebis

rebit uxori sua, & erunt duo in carne una. & ex Matth. 19. dum de matrimonio dicitur: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* & ex Marci 10. & Luca 16. dum omnis qui dimittit uxorem, & aliam dicit, dicitur mēchari; & maximē ex illo ad Rom. 7. *Mulier vivente viro alligata est legi;* quod non solum conuenit matrimonio copulā ipsā consummato, sed etiam matrimonio tantum rato, ut constabit ex dicendis, & deducitur ex dictis locis, dum in eis, excepto illo Matth. 19. generaliter est fermo de matrimonio, absque discriminē inter consummato & tantum ratum.

Ad rationem autem apparentem in oppositum respondemus, prae dictum Antecedens, & Regulam *Omnia res, &c.* non habere locum in contrāetu matrimonij, ob eius peculiarem naturam, ut ex dicendis constabit.

Difficulatas II.

Quo Iure Matrimonium sit indissoluble.

Supponimus, matrimonium consummatum, à tempore Christi Domini Iure diuino ipsius Christi esse indissoluble, seu dissolui non posse, non solum licet, ut constat ex illis verbis Christi Matth. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet;* & clariss ex illis verbis Pauli 1. ad Cor. 7. *His qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere;* sed etiam esse indissoluble, seu non posse dissolui validē, ut dictis verbis utriusque loci significatur.

Est tamen difficultas, An matrimonium, tam ratum quam consummatum, sit ex sua natura, seu ex Iure naturali ipsius indissoluble omni modo, licet videlicet & validē.

Michaēl Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 89. Sancius lib. 2. disp. 13. Aegidius disp. 26. dub. 2. & plures alij Theologi & Iurispe-
riti docent, matrimonium, adhuc consummatum, non esse indissoluble Iure naturali, seu ex natura rei: quod deduci videtur ex S. Augustino lib. de Bono coniugali, cap. 7. 15. 18. & 24. dum ostendit, matrimonium esse indissoluble, quia est Sacra-
mentum, id est, quia significat coniunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, media incar-
natione; matrimonium autem ex sua natura non habet hanc significationem. Et ratione probari pos-
tē simili, quia quicunque alius contractus ex sua natura est dissolubilis, ergo etiam contractus
matrimonij.

Prædicti tamen Doctores non conueniunt in explicando, vnde matrimonio conueniat indissolubilitas; quia nonnulli existimant, indissolubilitatem matrimonij, adhuc tantum rati, conuenire ipsi ex institutione diuina in principio mundi facta, cui Medina tribuit dictam indissolubilitatem tantum usque ad tempus legis Moysis, in quo existimat, Deum eam abrogare, concedendo repudium; & postea tempore legis gratia Christum renouasse indissolubilitatem matrimonij consummati, & Ecclesiam indissolubilitatem matrimonij rati.

Vasquez, Bellarmino, Rebello, Basilis.
Vasquez verò de Matrimonio disput. 2. cap. 7. Bellarmino 1. de Matrimonio, cap. 12. Rebello q. 15. sect. 1. Basilis lib. 1. cap. 13. & communiter Scholastici in 4. dist. 33. docent, & merito, matrimoniū, etiam tantum ratum, Iure naturali, seu ex natura sua esse indissoluble. Quod deduci videtur ex illo Gen. 2. *Quamobrem relinquit homo patrem & matrem, & adhærebit uxori sua, & erunt*

duo in carne una. vbi, ut definit Tridentinum fess. 24. in principio de Reformat. matrimonii, significatur inseparabilitas coniugum, seu indissolubilitas coniugij, quod verba ipsa præferuntur: sed matrimonium tunc non habebat indissolubilitatem ex aliqua libera Dei institutione, quia non confitit Deum tunc id instituisse; ergo illam habet ex sua natura, seu ex sua luce naturali. In prædictis autem verbis etiam traditur indissolubilitas matrimonij tantum rati, quia antequam dicatur, *& erunt duo in carne una,* quo matrimonium consummatur, significatur indissolubilitas matrimonij alius antecedentibus verbis, nempe, *Quamobrem relinquit homo patrem & matrem, & adhærebit uxori sua.*

Idem quoque efficaciter deducitur ex decreto Pontificis in cap. fin. de Conditionibus, dum dicitur, conditionem repugnantem perpetuari matrimoniū (intellige contrahendi, ac proinde etiam tantum rati) esse contra substantiam illius: sicut ergo Pontifex, matrimonium, etiam tantum ratum, esse ex sua natura & substantia perpetuum & indissoluble.

Et ratione probatur Primum ab absurdo, quia alia, cessante positiva institutione (ob quam matrimonium de facto est indissoluble, & quod non celebratur in perpetuum, si inualidū) fornicatio simplex non est illicta, aut saltē posse non est, quia fornicator, quantum est ex se, conferat faltem conferre potest feminæ, & contra, facultatem & dominium in suum corpus ad copulam ad tempus que copula durat; ac proinde accessus est, aut posset esse, ad suam, ad eam videlicet que pro eo breui tempore est, aut posset esse sua; ergo fornicatio simplex non est aut posset non esse illicta.

Secundo à priori probatur, quia contractus matrimonij per se & ex sua natura ordinatur ad propagandam problem, & ad eam benē & debite educandam seu instituendam: sed dissolubilitas matrimonij ex se est contra propagationem prolis, & contra eius bonam educationem, vt pater, etiam aliquando per accidens non noceret, vt si dissolueretur, postquam matrimonio superuenient sterilitas, & post perfectam prolationem educationem; ergo dissolubilitas est contra naturam matrimonij ad illas ex te & sua natura ordinatis, ac proinde matrimonium suā naturā est indissoluble & perpetuum: & alter factū, non solum est illictum, sed etiam inusolidū.

S. Augustinus autem pro aduersariis abdatus, non dixit, matrimonium esse indissoluble, quia repræsentat seu significat unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, sed deduxit esse indissoluble, ex eo quod repræsentet illam, id tamen non deduxit à priori, sed à posteriori, quia idēcō illam repræsentat, quia est indissoluble: quia si non esset, non assumetur congrueret ad illam repræsentandam; quia res, in qua non est aliqua aptitudo & proportio ad aliquid significandum, non assumitur, seu non instituitur ad id.

Vnde matrimonium Gentilium, vapore ex sua natura indissoluble, congrueret etiam fuit assumptum ad significandam unionem Christi cum Ecclesia, quod latius significatur in c. *Gaudemus* 8. de Diuortiis, dum matrimonium infidelium dicetur Sacramentum: quod non negavit Augustinus, dum lib. de Bono coniugali, c. 18. & 24. affirmat, solum in populo Dei, & in eius Ecclesia matrimonium esse Sacramentum, id est, significare unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia (vbi no-

Medina.
Sancius.
Aegidius.

Vasquez.
Bellarmino.
Rebello.
Basilis.

Scotus
Pascua
Sotus
Basilis
Cavar

Cahita
Nanay
Henric
Sancius
Anton

8 trius populi Dei non tantum Christianum, sed etiam antiquum fidelium intelligit:) quod ex eo solum affirmavit, quia apud Gentiles, etiam sapientes, vinculum matrimonij erat solubile non verè & iure, sed existimatione & facto; in populo vero Dei erat insolubile non solum verè & iure, sed etiam existimatione & facto.

Ad rationem vero desumptam à simili ex aliis contractibus, qui suā naturā solubiles sunt, Respondemus, disparem esse rationem inter eos ex una parte, & ioter contractum matrimonij ex altera, ob peculiarem naturam matrimonij, qua ordinatur ad propagationem prolixi, & ad eius debitā institutionem, quibus solubilitas per se repugnat.

Constat ergo, matrimonium, etiam tantum ratum, esse indissolubile Iure naturali, & consummatum etiam Iure diuino: non tamen constat, matrimonium etiam tantum ratum esse tale Iure humano, quia non constat id fuisse Iure humano, adhuc Ecclesiastico institutum, quamvis in Iure humano supponatur matrimonium esse tale.

DIFFICULTAS III.

Vtrum Pontifex dissoluere possit Matrimonium baptizatorum.

9 Conuenient Doctores, matrimonium consummatum baptizatorum non posse ab Ecclesia nec à Pontifice dissoluiri, quia ex una parte est indissolubile Iure diuino & naturali, & ex altera neque in Ecclesia neque in Pontifice agnoscitur peculiarii aliqua facultas ad id concessa, absque qua nequit dissoluere, quod Iure diuino & naturali est indissolubile.

Est tamen difficultas, an possit dissoluere matrimonium non dum consummatum baptizatorum.

Scotus in 4. diff. 31. q. 1. Paludanus diff. 27. q. 1. ar. 2. Sotus q. 1. ar. 4. Basilius lib. 9. c. 3. & Couardius 4. Decret. p. 2. c. 7. §. 4. n. 14. partem negatiuam tuetur, quā deducit videtur ex illo Matth. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separat.* ergo nullus homo, quantumvis summus Pontifex, potest matrimonium, quamvis nondum consummatum, dissoluere. Et ratione probari potest Primò, quia matrimonium, etiam nondum consummatum, est Sacramentum significans unionem Christi cum Ecclesia, ergo sicut unio Christi cum Ecclesia nequit dissoluiri, neque Pontifex poterit dissoluere matrimonium, quamvis tantum ratum.

Secundò, quia matrimonium, quamvis tantum ratum, est suā naturā seu Iure naturali, & etiam Iure diuino indissolubile, ergo Pontifex nequit illud dissoluere.

Tertiò, quia Pontifex nequit dissoluere matrimonium consummatum baptizatorum, ergo neque ratum; quia utrumque habet eamdem naturam & essentiam.

Quarto, quia aliis Princeps gentilis possit dissoluere matrimonia rata suorum subditorum; quia non habet minorem auctoritatem circa contractus civiles & profanos suorum, qualis est contractus matrimonij eorum, quam Pontifex circa contractum matrimonij sacram baptizatorum; quia Princeps gentilis etiam habet supremam auctoritatem in suis.

Caietanus Tom. 1. opusc. tractat. 24. Nauarrus cap. 22. n. 21. Henriquez lib. 11. c. 8. Sancius lib. 2. diff. 14. & Antoninus 3. par. tit. 1. c. 2. partem affir-

matum tradunt, & meritò: quia dissolutio matrimonij rati sèpè expedit bono fidelium, & alias fieri potest absque magno inconvenienti; ergo creditur. Pontificem peculiarem potestatem accepisse à Christo ad id. Quod non leuiter confirmat, Primò, id sapientissime fecisse Pontifices, ut affirmant Caietanus & Henriquez, & Antoninus affirmit se vidisse dissolutionem matrimonij rati, factam & à

Caietan.
Henriq.
Antonin.

Martino V. & ab Eugenio IV. & Nauarrus affirmat, se obtinuisse plures dissolutiones factas à Paulo III. & à Pio IV. Quod etiam confirmatur Secundò, quia matrimonium ratum dissoluitur per professionem sollemnem in Religione, ut constat ex capp. 2. & 7. & 14. de Conuersione coniugatorum, & ex Tridentino sels. 24. can. 6. & tamen non dissoluitur Iure naturali professionis, neq; Iure diuino, ut dicemus Diffic. 1. v. ergo iure Pontificis; potest ergo Pontifex dissoluere matrimonium ratum baptizatorum.

Addimus tamen, dissolutionem matrimonij rati baptizatorum non fieri à Pontifice auctoritate generali superioris humani, sed ut gerente vice Dei, peculiari & extraordinaria potestate superaddita potestati ordinariæ, qua non potest separare *quod Deus coniunxit.* Et quia Pontifex id non efficit potestate ordinaria superioris humani, sed extraordinaria, credimus, ut optimè Sancius & plures alii, dissolutionem matrimonij rati absque rationabili causa factam, non solum esse illicitam, qualis etiam est, si potestate ordinaria fieret absque causa, sed etiam esse inuidiam; quia credendum non est, eam potestatem extraordinariam accepisse Pontificem ad id validè faciendum pro solo suo arbitrio absque causa.

Testimonium autem Matth. 19. adductum pro aduersariis, tantum intelligitur de matrimonio consummato, ut constat ex contextu, & ait Alexander III. in c. 7. de Conuersione coniugatorum. Et ad primam rationem respondemus, matrimonium ratum defectu commixtionis corporum, qua coniuges sunt una caro, non significare unionem Christi cum Ecclesia factam media incarnatione, quam consummatum significat; ratione tamen coniunctionis animorum pertinentis ad ipsum, matrimonium ratum, quod quodammodo est indissolubile, nempe à Pontifice potestate ordinaria, & quodammodo est dissolubile, nempe potestate extraordinaria Pontificis, congruenter fuisse astupitum significandam unionem Christi cum Ecclesia media charitate factam, quae est indissolubilis quoad Ecclesiam semper sanctam, & dissolubilis quoad membra particulata.

Ad secundam respondemus, quod quamvis obligatio radicalis orta ex matrimonio correspōdens.

dominio orta in altero coniuge (in qua vinculum constitit) nequeat suā naturā seu Iure naturali extingui & dissolui ab ipsis coniugibus, neque à Pontifice potestate ordinaria generali; potest tamen ab ipso dicta potestate extraordinaria.

Ad tertiam respondemus, quod quamvis eadē sit

natura matrimonij rati & consummati; quia tamen

consummatum additū supra ratum commixtionem

carnalem coniugum, ratione cuius eius dissolutio

nequit regulariter fieri absque inconvenienti, ideo

non accepit à Deo peculiarem potestatem ad dis-

solutiōnem eius, quamvis accepit ad dissolutio-

nem tantum rati.

Ad quartam respondemus, Principem gentilem

14
Sf 3
non

Scotus.
Paludan.
Sotus.
Basilus.
Couard.

Caietan.
Nauarrus.
Henriquez
Sancius.
Antonin.

non posse dissoluere matrimonium, adhuc tantum ratum, suorum subditorum: quia non habet potestam peculiarem ad id à Deo, sed tantum habet ordinariam superioris humani, quia neque Pontifex potest.

DIFFICULTAS IV.

Quo Iure Matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per professionem solemnem in Religione.

SVpponimus (in quo conueniunt Doctores) matrimonium ratum baptizatorum non dissolui per susceptionem Ordinis sacerdotum (vt definitur in Extraug. *Antiqua*, de Voto) quia nullo Iure id conuenit Ordini sacerdotum, adhuc Episcopatus; & verè dissolui per professionem solemnem ab altero coniuge in Religione factam, vt constat ex cap. 2. & 7. & 14. de Conversione coniugatorum: quod etiam definitur in Tridentino sess. 24. can. 6. ac proinde semel facta professione, posse alterum ad alias nuptias transire, non tamen dissolui matrimonium iam consummatum, quia de huius dissolutione nullatenus conitat. Quod si matrimonium ratum professione vnius dissoluitur, multò melius fiet professione virtusque, quidquid nonnulli dicant.

Hoc ergo supposito, est difficultas, quo Iure matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per professionem solemnem in Religione.

Durandus.
Paludan.
Couarr.

Durandus in 4. dist. 27. quæst. 2. Paludanus quæst. 3. art. 4. & Couarrinus 2. part. c. 7. §. 4. docent dissolui natura ipsa, seu Iure naturali professionis solemnis. Primo, quia professio solemnis est mors civilis, aut spiritualis: ergo suâ naturâ est sufficiens ad dissoluendum matrimonium ratum, quod ante consummationem ratum est vinculum spiritualem animorum. Secundo, quia inquit Iure naturali licet transiit ad perfectiorem statum, priorem relinquere, sed coniux profitendo solemniter in Religione transiit ad statum perfectiorem, ergo profitendo solemniter dissoluit priorem statum coniugij.

Sotus.
Sancius.
Basilius.

Sotus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. Sancius lib. 2. disp. 19. & Basilius lib. 9. cap. 5. docent, dissolui Iure diuino, quod deduci videtur ex c. 7. de Conversione coniugatorum, dum Alexander III. ait, dissolutionem matrimonij per professionem, deduci ex sacerdoti eloquij interpretatione, & ex cap. 14. dum Pontifex ait, Sanctos ex revelatione diuina à matrimonio rato transiisse ad perfectiorem statum. Et ratione potest probari, quia professio solemnis non dissoluit suâ naturâ matrimonium adhuc ratum, vt statim dicemus, neque Iure Ecclesiastico, quia nullum tale repertus scriptum, quo hoc de novo statuatur, quâuis in aliquibus canonibus id professione fieri supponatur: ergo id efficit Iure diuino.

Michael.
Medina.
Lessius.
Aegidius.

Michaël Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 86. Lessius cap. 41. dub. 8. & Aegidius disp. 26. dub. 3. docent, dissolui solo Iure Ecclesiastico, & merito: quia matrimonium ratum non dissoluitur natura ipsa, seu Iure naturali professionis, neque Iure diuino; ergo solo Iure Ecclesiastico. Consequens patet, Antecedens autem probatur. Et in primis, non dissoluitur natura ipsa professionis, quia traditio, qua quis professione traditur Deo & Religioni, non est sua, natu-

râ incompossibilis cum vinculo matrimonij, patet in eo, qui post matrimonium consummatus, ex licentia alterius coniugis proficitur solemniter, in quo post professionem perseverat vinculum. Quod etiam ratione declaratur; quia professio solemnis in primis non est incompossibilis cum vinculo matrimonij ratione traditionis, quia professio se tradit Deo; quia si ratione aliquis, maxime ratione illius quæ sit voto solemni castitatis; sed non ratione huius, quia Religiosus eo voto non ait traditur Deo, quia obligatio se ex virtute Religiosi ad seruandam castitatem, sicut voto impedit, hanc autem obligatio non est incompossibilis cum vinculo seu obligatione radicali iustitiae ad redendum alteri debitum, vt patet: quia habent ratione simplex castitatis, validè contrahit matrimonium, & tamen in eo est & perseverat obligatio Religionis ad seruandam castitatem: obligatio enim Religionis & iustitiae sunt diuinae rationes, ac proinde non sunt incompossibilis, quoniam circa obiecta incompossibilis verteruntur. Deinde, professio solemnis non est incompossibilis cum vinculo matrimonij adhuc consummati ratione traditionis, quia Religiosus se tradit Religioni, quia per eam tantum se tradit Religioni vobis Superioribus, & ab eis dirigatur quoad observantiam Religionis, ac proinde si obligatio Religiosi, etiam quoad castitatem, non est incompossibilis cum vinculo matrimonij, neque tradit Religiosus facta erit, præterim quod Religiosus tamen traditur Religioni ad predicta ex virtute Religionis, & non ex iustitia; & non ut mancipium, sed filius & subditus. Et quoniam admittitur, tradit iustitia, & quasi ex pæco, vt possit dirigi & compelli, non obiecto vinculo seu obligationi iustitiae matrimonij reddendi debitum, quia horum actus aut obiecta optimè compatuntur; quia redendo non efficeret contra admissam obligationem iustitiae, vt possit dirigi & compelli. Accedit, quod quoniam professio solemnis suâ naturâ est incompossibilis cum vinculo matrimonij, per hoc vinculum, vtpote antecedens, impedit valorem professionis, quâuis dissoluatur per eam, per quoniam est iam ex iustitia factus alterius, ac proinde non possit postea alteri professione valide conferre.

Deinde matrimonium ratum non diffundunt per professionem Iure diuino, quia ab Ascensione Christi Domini nullum est nouum Ius diuini, & tamen solemnitas votorum introducta est invenia at Ecclesia, vt constat ex cap. vno de Voto, in 6. & Extraug. *Ascendente Domino*, edita a Gregorio XIII. & absque dubio introducta fuit multò post Ascensionem Christi; ergo professio solemnis non dissoluit matrimonium ratum Iure diuino; quia credi nequit, Christum concessisse dictam vim solemnitatis votorum nondum immitte & introductæ.

Quod si matrimonium ratum non diffundunt per professionem solemnem Iure naturali ipsius, neque Iure diuino, restat vt per eam diffundantur Iure Ecclesiastico extraordinaria potestate hoc, quod modò habemamus scriptum, sed quod tamen fuerit scriptum, & postea perditum, aut quod tamen fuerit via voce traditum; modò tamen in dictis capp. Iuris supponitur olim fuisse traditum, ex quo constat ad rationem pro Soto, Sancio & Basilio. In cap. autem illo 7. pro ipsis adducitur, non habent.

habetur, dissolutionem matrimonij deduci ex fâcri Eloquij interpretatione; sed tantum habetur id quod Christus Matth. 5. & 19. dixit, nempe non esse dimittendam vxorem nisi ob fornicationem, intelligi de matrimonio consummato, quod ipsis non fauet; & in cap. 14. tantum habetur, nonnullos Sanctos ex diuina revelatione, quæ est supra omnem legem, coniuges deseruisse ante consummationem matrimonij, quod ipsis non fauet, imo potius aduersatur; quia ibi supponitur, eos aliquos Sanctos id fecisse non lege aliqua diuina communis, sed peculiari revelatione & inspiratione ipsis & pro ipsis facta.

Ad priorem verò rationem pro Durando & Pandiano respondemus, concedendo Antecedens, & negando Consequentiam: quia quamvis professio solemnis sit mors civilis, aut spiritualis, sed in eo tantum sensu, quod per eam quis obligatur ad defensionem viræ mundane; hoc tamen genus mortis non est incompossibile cum vinculo matrimonij, vt patet. Etad posteriorem negamus, vniuersi licere Iure naturali ad perfectiorem statum transire, quando Iure iustitia tenetur alio statu: alia mancipioliceret domino inuito Religionem profiteri; & etiam licet coniugi post matrimonium consummatum, altero inuito.

DIFFICULTAS V.

Vtrum Matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per tria vota Societatis post biennium emissâ.

Basilius lib. 9. c. 6. partem affirmatiuam tuerit, quia professioni solemnis conuenient efficacitas dissoluendi matrimonium ratum baptizatorum, ex eo solum, quod constituit statum Religiosum, quia antiquitus ante introductionem solemnitatis professionis per statum Religiosum, qui tunc votis simplicibus non solemnibus constituebatur, etiam dissoluebatur matrimonium ratum; sed tria vota in nostra Societate post biennium emissâ etiam constituit statum Religiosum, vt constar ex Extraag. Gregorij XIII. quæ incipit, *Ascendente Domino*, quam Gregorius XIV. confirmauit: ergo etiam per dicta tria vota dissoluuntur.

Vafquez verò 1. 2. disp. 165. cap. 10. Sancius libro 2. disp. 18. & Henriquez lib. 1. cap. 8. partem negotiataam tradunt, & merito: quia status Religiosus id non habet sive Iure naturali, nec diuino (vt de professione solemnis, quæ non minus constituit statum Religiosum, quam vota simplicia, diximus Diffic. IV.) nec Iure Ecclesiastico seu Canonico, quia ex eo tantum constat id conuenient professioi solemnis, cum in Tridentino less. 24. can. 6. id tantum tributar professioni solemnis. Et quamvis in cap. 2. & 7. & 14. de Conversione coniugat. id attribuunt statui Religioso, absque expressa mentione professionis solemnis, eo tamen ipso id tribuitur professioni solemnis, quia status Religiosus à sui initio ante nostram Societatem tantum habet votis solemnibus, votis videlicet absolute perpetuis, & ex parte videntis, & ex parte admittentis illa, & emissâ sub uno capite, habente iurisdictiōinem ad compellendum videntem ad eorum obseruantiam: quia vñs trium votorum, quæ post biennium emituntur in nostra Societate, quibus videntes sunt Religiosi, & tantum sunt simplicia,

& non solemnia, quia non sunt absolute perpetua ex parte admittentis illa, quia ex rationabili causa potest sic videntes à Societate dimittere, quo celsant dicta vota, est in Ecclesia nouiter introductos, vt Vafquez c. 9. expendit ex dicta Extraag. Gregorij XIII. ergo abique Iure & fundamento dicitur, per tria vota nostræ Societatis post biennium emissâ, dissoluere matrimonium ratum.

Id, quod dicimus de tribus votis emissis post biennium, etiam est verum de eisdem post longa tempora emissâ a Coadiutoribus, etiam spiritualibus, ob eandem rationem, quia scilicet non sunt solemnia, quia non sunt absolute perpetua ex parte admittentis illa.

Ad rationem ergo constat, professionem solemnem dissoluere matrimonium ratum, quia est professio solemnis, & non præcisæ, quia constituit statum Religiosum, qui verè non fuit in Ecclesia ante introductionem solemnitatis votorum, & quem non suscepit, nec professus est S. Alexius, sed tantum continentiam, ad quam fuit peculiariter à Deo vocatus, relieta vxore ante consummationem, sed non dissoluto vinculo matrimonij. Vnde ex illis quibusdam Sanctis, qui in cap. 2. de Conversione coniugat. significantur vocati de nuptiis ad Monasteria, seu ad statum Religiosum, non fuit Alexius.

DIFFICULTAS VI.

Vtrum per vota Ordinum militarium dissoluatur Matrimonium ratum.

Conueniunt Doctores, per vota Clericorum, & Monialium Ordinis militaris in clauistro viuentium, dissoluere matrimonium non confirmatum, quia sunt solemnia, & absoluta. Ita Sotus ^{Sotus.} in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. & Sancius lib. 2. dist. 1. art. 18.

Est tamen difficultas, An per vota Equitum militum non viuentium in clauistro, dissoluatur. Sotus vbi suprà, & Sarmiento lib. de Rediti. bus Ecclesiasticis, part. 4. cap. 1. quod omnes dicitos Equites docent, non dissoluere, quod nos verum existimamus quoad vota & professio. em Equitum Calatravae, & Alcantarae, & S. Iacobi, quamvis sint verè Religiosi; quia matrimonium antea factum est compâibile cum eorum votis, quia tantum videntes castitatem coniugalem. Quod Equites verò S. Iohannis id falso existimamus, vt contra prædictos docent Sancius vbi suprà, Azor lib. 13. cap. 6. quæst. 4. & Basilius lib. 9. cap. 7. quia professio horum est solemnis, & in ea videntes castitatem absolutam, ablique restrictione. Ab illis tamen excipit Basilius Clericos S. Iacobi viuentes extra clauistrum, vt eorum professio dissoluat matrimonium ratum, sed absque sufficiente fundamento, imo & contra rationem; quia eadem est Clericorum & non Clericorum professio.

DIFFICULTAS VII.

Vtrum per vota Mantellatorum & Mantellatarum dissoluatur Matrimonium ratum.

Supponimus, per vota Mantellatarum S. Francisci & S. Dominici (quas Beatas seu Tertiarias vocant) quæ collegialiter viuent sub regimine

Sancius.
Basilius.

ne prelati ex vi sua Regulae approbatæ, sub qua emitunt vota illa, dissolui matrimonium non consummatum. Ita Sancius lib. 2. disp. 18. & Basilius lib. 9. c. 8. quia earum vota absoluta, & absque restrictione sunt professio solemnis, ut respondit Paulus III. consultus a Patribus Dominicani; quia nihil deficit illis, ut sint solemnia, seu professio solemnis, iuxta ea quæ diximus Diff. v.

Et idem ob eamdem rationem dicendum est, ut adiurit & expedit Basilius de voris Mantellatum S. Augustini, quæ collegialiter viuunt sub regimine Praelati ex vi sua Regula, quod per eam vota dissoluntur matrimonium ratum, etiam si id neget Rodriguez Tom. 3. q. 72.

28

Circa vota vero Mantellatum & Mantellatum S. Dominicæ, S. Francisci tertij Ordinis, & S. Augustini non viuentium collegialiter, sed in propriis domibus, quamvis communiter negetur, eorum vota dissolere matrimonium ratum, Basilius tamen id affirmat de votis viuentium sub arbitrio & regimine Praelati, quamvis in propriis domibus, quod mihi non displicet, quia eo ipso eorum vota sunt professio solemnis.

DIFFICULTAS VIII.

Quantum temporis concedatur coniugibus ad ingrediendam Religionem ante consummationem Matrimonij.

29

Sancius.
Basilius.

Conueniunt Doctores, ex cap. 7. de Conuersione coniugat. concedi coniugibus ab Ecclesia duos menses, numerandos a die contractus matrimonij, ut intra eos non teneantur consummari, quamvis alter perat, & vi possint Religionem ingredi; & eis completis statim teneri aut consummari matrimonium si alter perat, aut Religionem ingredi. Ita Sancius lib. 2. disput. 24. & Basilius lib. 9. cap. 9. qui addunt, iudicem, causâ cognitâ, posse restringere aut prorogare dictum tempus duorum mensium lice ipso taxatum, ut constat ex dicto cap. 7.

Hoc ergo supposito, difficultas est Primo, An coniux, qui non cogitat ingressi Religionem, possit duobus primis mensibus non reddere alteri petenti.

Sancius.
Basilius.
Angelus.

Sancius & Basilius partem affirmatiuam tuentur, quia in dicto cap. conceditur tempus illud bimestre, non tantum ad deliberandum de ingressu Religionis, sed etiam ut coniuges hant sibi inuicem chariores, desiderio se inuicem cognoscendi.

Angelus vero v. Debitum, num. 14. & Aegidius disp. 26. dub. 4. partem negantur tradunt, & merito: quia ex una parte statim ac fit contractus matrimonij, traditur dominium corporis alteri; & ex altera parte in dicto cap. 7. tantum conceditur dictum tempus cogitanti & volenti ingredi Religionem, ut ingrediatur, & non ut coniuges sibi inuicem hant chariores, ut constat ex contextu: ergo qui non cogitat ingredi Religionem, statim ac fit contractus, teneat reddere alteri petenti.

Secundo est difficultas, An transacto bimestri, possit quilibet coniux ingredi Religionem, si matrimonium nondum sit consummatum.

30
Sancius.
Aegidius.
Basilius.

Sancius, Aegidius, Basilius, & alij conueniunt, quemlibet posse Religionem ingredi, quamvis plures anni elapsi sint a matrimonio inito, dum consummatum non sit, quamvis alter nolit, & pe-

tit, & quamvis anteā interuenierit iniusta debiti negotio, si quando petit, statim (intellige moraliter) ad Religionem tendat; quia in dicto cap. absolute conceditur facultas ingrediendi Religionem ante consummatum matrimonium, & duo menses tantum aslignat, ut intra eos nequeant cogi ad consummandum, & ut eis transacti possint cogi vel ad consummandum, vel ad Religionem ingredendum, & non ut postea nequeant ingredi. Vnde quamvis transierit bimestre ante consummationem, volenti ingredi Religionem irrogabitur iniuria, si vi comprimiratur ad consummationem (quidquid dicat Basilius) quando statim, ac ab ipso petitur debitum, vult Religionem ingredi, qui ei licet ingredi statim.

Tertio est difficultas, An dictum bimestri prescriptum sit ad profitendum, ita ut non sufficiat Religionem ingredi, sed necessarium sit eo completo statim profiteri, aut consummare matrimonium, si alter petat.

Nauarrus c. 16. n. 27. docet, coniugem tempore completo statim teneri aut profiteri, aut consummare altero petente, & non sufficere si Religionem ingrediatur; quia in eo cap. 7. obligatur coniux ad Religionem transire, aut ad coniugen redire: pertransire autem ad Religionem, intellige videtur profiteri; quia in cap. 14. eodem tit. impetratur, transire ad Religionem dissolui matrimonium, & tamen non dissoluitur ingressu, sed profissione.

Sancius vero, Aegidius & Basilius docent, id dictum coniugem eo bimestri completo non teneperi profiteri, sed satisfacere ingrediendo Religionem, & tempore solito profiteri, & merito quia ex una parte non tantum profiteri est transire ad Religionem, sed etiam ingredi est transire quamvis inchoatiuè; & ex altera parte congruum est, quod in eo cap. 7. transire ad Religionem sumatur pro ingressu, ne decreto huius detrauant ius amanuus c. Ad Apostolicam. 16. de Regularibus, concedens annum probationis ante professionem, quod non in conuenient, nec est mirum, quamvis in cap. 14. sumatur pro professione (ut ex contextu patet) non transire ad Religionem possit pro uno & pro alterum sumi, & dicta cap. sint diuersorum Pontificum, dictum Alexандri III. & decimumquartum Innocentij III.

DIFFICULTAS IX.

Quando Matrimonium censetur consummatum, ita ut nequeat professione dislocari, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem.

Conueniunt Doctores (quamvis Basilius cap. dubitet) quod ut matrimonium sit consummatum (quod ex ipso nequit professione dislocari, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem, ut supponitur in c. 14. de Conuer. coniug.) sufficit, quod semen prolificum viri receptum sit intra vas feminum, etiam si was penetratum non fuerit; quia hoc sufficit ad generationem, ad quam commixtio carnalis & matrimonium ordinant, sicut etiam sufficit ad contrahendam affinitatem, quia eo coniuges sunt una caro inchoatiuè, id est, principium viuis carnis, seu prolixi, de quo iterum & latius dicemus Disp. xx.

Sufficit

Sufficit autem praedicta commixtio carnalis, quamvis obtenta fuerit per iniustam coactionem, quia etiam sic obtenta est sufficiens ad generationem. Nihilominus, ut contra Basilius & alios optimè Paludanus in 4. dist. 27. qu. 3. art. 2. & Sancius lib. 2. disp. 2. poterit persona intra dictos duos menses iniustè coacta Religionem ingredi; quia si sibi satisfaciat quod oblationem iuris ingrediendi sibi concessa ab Ecclesia, & cogens non poterit aliud matrimonium inire, quamdiu coacta viuat, quia dictum matrimonium, utpote consummatum, non dissoluetur per professionem. Evidem credimus, quando persona post bimestre volebat, quando ab ipsa petebatur debitum, statim ingredi, & fuit iniustè coacta, ut sibi satisfaciat quod oblationem dicti iuris.

Addimus, ad consummationem matrimonij non sufficere, quod dicta commixtio fiat ante contractum matrimonij (in quo conuenient Doctores, uno aut altero excepto), quia antea facta non poterit matrimonium, utpote nondum inchoatum, consummare seu perficere.

Est tamen difficultas, An ad consummandum matrimonium sufficiat vasis feminie penetratio, absque dicta feminis prolifici receptione.

Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 76. & Petrus Ledeßma quæst. 61. artic. 1. partem affirmatiuam tenuit; quia in dicto c. 14. supponitur, matrimonium consummari carnali copula; & in c. 7. carni cognitione, & in cap. 2. commixtione carnali; penetratio autem vasis, adhuc absque intromissione feminis, est carnalis copula, & cognitio, & commixtio; ergo sufficit ad consummationem matrimonij, quod eo ipso nequeat professione dissolui, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem.

Sancius vero lib. 2. disp. 21. Aegidius, Basilius, & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito; quia sola vasis penetratio non est commixtio perfecta & sufficiens ad generationem, ergo non perficit seu consummat matrimonium, ad generationem ordinatum. Accedit, quod in dicto cap. 2. supponitur, quod commixtio carnalis, cuius defectu matrimonium non consummatur, & potest quis ad Religionem transire, debet esse sufficiens, ut per eam coniuges fiant una caro, quæ nequeunt fieri, deficiente feminis proliifici emissione intra vas, ut dicimus Disp. xx. imd in ea etiam dicemus, ad id quod coniuges fiant una caro, & matrimonium consummetur, necessariam esse feminum viri & feminæ commixtio nem, quamvis quoad hoc Basilius renuat.

DIFFICULTAS X.

Vtrum Matrimonium infideliū, etiam consummatum, dissolui possit per conuersionem alterius ad fidem.

Conuenient Doctores, coniugem non baptizatum, postea tamen conuersum, id est, baptizatum, posse deserere coniugem non baptizatum, adhuc post consummationem matrimonij, & nouum matrimonium inire, quando non baptizatus non vult cohabitare cum iam baptizato, aut si vult, cum contumelia tamen Creatoris, vel ut ipsum baptizatum pertrahat ad peccatum mortale, ut definitur in cap. Quanto. 7. & in cap. Gauden-

mus. 8. de Diuortiis. & in hoc sensu Ecclesia inteligit illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat (subintellige, conuersus) non enim servus tuus frater est, aut soror in huiusmodi, in pace autem vocavit nos Dominus.*

Vnde in his verbis Pauli continetur peculiaris concessio Domini ad dissoluendum matrimonium, etiam consummatum, in fauorem Baptismi; quia in Ecclesia non agnoscitur potestas dissoluendi matrimonium consummatum, adhuc non baptizatorum, ac proinde verba illa priora Pauli, *Ceteris ego dico, non Dominus*, tantum referuntur ad verba immediata sequentia, in quibus continetur consilium, quod præberet baptizatis, non dimitendi coniuges infideles, contentientes cohabitare pacifice; & non referuntur ad illa maxime distanta, *quod si infidelis discedit, discedat*. Id autem concepit Christus in fauorem Baptismi, ne conuersio seu suscepio Baptismi esset onerosa baptizato; quia alias cogeretur aut cælibem vitam tranfigere, aut moleste & periculose cohabitare.

Ex dictis autem verbis, *si discedit, discedat*, optimè deducit Ecclesia, conuersum, seu iam baptizatum posse dissoluere matrimonium, non solum quando infidelis physice discedit, nolendo cohabitare, sed etiam quando discedit moraliter, cohabitando videlicet cum contumelia Creatoris, aut cum intentione pertrahendi conuersum ad peccatum mortale; quia ita procedendo cogit alterum, ut ipsum deserat.

DIFFICULTAS XI.

Vtrum iam conuersus possit dissoluere Matrimonium, & aliud inire, quando infidelis non vult conuerti, quamvis velit cohabitare pacifice.

Bellarminus 1. de Matrimonio, cap. 12. & Aegidius disput. 26. dubit, s. partem affirmatiuam tenuit, Primò, quia id, quod ait Paulus 1. ad Corinth. 7. nempe, quod baptizatus non dimitat coniugem non baptizatum volentem cohabitare pacifice (id est, absque contumelia Creatoris, & absque animo pertrahendi alterum ad peccatum mortale) tantum est consilium, & non præceptum, ut patet ex contextu, & docet Augustinus 1. de Adulteriis coniugis c. 13. & 18. ergo coniux iam baptizatus potest dimittere non baptizatum, quamvis volenter pacifice cohabitare. dimissio autem, de qua ibi loquitur Paulus, est absoluta quoad vinculum, sicut & discessio, quando postea ait, *si infidelis discedit, discedat*: ergo in dicto casu potest dissoluere matrimonium, & aliud inire. Secundò, quia infidem non conuerti, seu non baptizari, est contumelia Creatoris; ergo quamvis velit cohabitare, si non vult conuerti, non vult cohabitare absque contumelia Creatoris, ergo conuersus poterit matrimonium cum eo contractum dissoluere, & aliud inire.

Sancius vero lib. 7. disp. 74 & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito; quia facultas, concessa iam baptizato ad dissoluendum dictum matrimonium, deditur ab Ecclesia in c. Quanto. 7. & in c. Gaudemus. 8. de Diuortiis, ex illis verbis Pauli, *si discedit, discedat*; & solum deditur in duobus casibus, nempe aut quando infidelis non vult cohabitare, quia runc discedit physis;

40 siccè; aut quando vult cohabitare, sed cum contumelia Creatoris, vel ut pertrahat alterum ad peccatum mortale, quia etiam tunc discedit moraliter, cum tunc baptizatus cogatur ad non cohabitandum cum infideli: & quicumque alias causas expressè excluditur in dicto cap. *Gaudemus*. & implicitè in dicto cap. *Quanto*; ergo absque fundamento dicitur, immo contra decretum c. *Gaudemus*, esse etiam dictam facultatem in illo alio casu, quando videlicet infidelis non vult baptizari, si velit pacificè cohabitare; quia tunc vult cohabitare, ut supponimus, & absque contumelia Creatoris, & absque intentione pertrahendi alterum ad peccatum mortale, quia non se conuertendo non afficit contumelia Creatorem. Nec intendit pertrahere, neque pertrahit alterum ad peccatum mortale; alias Paulus non consulerit baptizato, ut non dimitteret coniugem in fidélem, etiam non volentem se conuertere, quando pacificè vult cohabitare, ut verè consulti in eodem cap. infidelis enim siue dominus siue coniux, qui cohabitare cum seruo aut cum coniuge iam conuerso, potest cohabitare, nihil dicendo neque efficiendo contra honorem Christi & fidei, & non intendendo suis verbis neque factis alterum pertrahere ad peccatum mortale, neque de facto pertrahendo. Et sanè in dictis duobus capp. Iuris supponitur, infidelem non volentem se conuertere, posse cohabitare cum baptizato, absque contumelia Creatoris, & absque intentione pertrahendi, & absque pertractione ad peccatum mortale, dum dicitur, conuersum ad fidem posse discedere, seu dissoluere matrimonium, quando infidelis non vult cohabitare cum conuerso; aut si vult, sed non absque dictis contumelia & intentione pertrahendi, & pertractione ad peccatum mortale. Ex quo constat ad posterius fundamentum aduersariorum.

41 Ad prius verò desumptum ex Paulo 1. ad Corint. 7. fatemur, quod admonet, nempe coniugem baptizatum non dimittere non baptizatum, consentientem pacificè cohabitare, non esse præceptum (quidquid dicit Basilius lib. 9. cap. 4.) sed tantum esse consilium, ac proinde licitum esse illum dimittere; quia quod non est contra præceptum, quoniam sit contra consilium, non est illicitum: id tamen intelligit Paulus de dimissione quoad torum & quoad cohabitationem, non quoad vinculum, ut supponit Augustinus capite illo 18. in fine, ac proinde posterior discessio, de qua postea loquitur Paulus, est quoad vinculum, ut matrimonium dissoluere possit; non verò prior deseratio, seu dimissio. Quod non leuiter dederetur ex eo, quod Paulus, reddens rationem posterioris discessiois, ait, non enim servitutem (id est vinculo) subiectus est frater, aut soror in huiusmodi, supponens in hoc posteriori casu, quando scilicet infidelis discedit, siue physice siue moraliter, conuersum non manere subiectum; & etiam ex eo, quod Ecclesia dictam facultatem dissoluendi matrimonium dedit tantum ex illis verbis, si discedit, discedat, &c. & non ex eo, quod conuersum non dimittere infidelem, sit consilium.

42 DIFFICULTAS XII.
Vtrum existente prohibitione cohabitandi cum infideli, possit conuersus dissoluere Matrimonium, & aliud inire, quamvis infidelis velit pacificè cohabitare, si non vult conuerti.

Sancius lib. 7. disp. 74. Henriquez lib. 11. c. 8. Rebillus lib. 3. quæst. 10. sect. 2. & Basilius lib. 9. cap. 4. nu. 22. partem affirmatiam tuemur. Primò, quia quando adest prohibitio cohabitandi cum conuge infidelis non volente se conuenerat, cogit conuersum ut cum eo non cohabitare; quia tunc conuersus nequit cum eo cohabitare, ac proinde infidelis moraliter discedit à conuerto, hoc quando non vult cohabitare, nisi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale. Secundo, quia tunc infidelis cohabitando cum conuerto, pertrahit ipsum ad peccatum mortale, qui pertrahit ut secum cohabitare, quod existente dicta prohibitione est ipsi conuerso mortaliter illicitum, & addunt Sancius & Henriquez, de facto esse dictam prohibitionem, & consequenter existimant conuersum de facto posse dissoluere matrimonium, & aliud inire.

S. Thomas in 4. dist. 9. qu. vñica, art. 5. Palindus ar. 2. Toletus in Summa c. 7. Valentinus dist. 10. qu. 1. pñcto 7. & communiter Doctores patrem negotiatiū tradunt, & merito: quia Christus non dedit conuerso facultatem dissoluendi matrimonium, quando infidelis cohabitare cum conuerto perseverans in sua infidelitate, sed tantum quando non vult cohabitare cum ipso conuerto, auctorando cohabitare afficiendo Creatorem contumelia, aut pertrahendo conuersum ad mortale; & non præcisè quia cohabitare in sua infidelitate perseverans: quia cohabitatio hec, perseverando in infidelitate, non sufficit, ut conuersus possit dissoluere matrimonium; alias posset præcisè ex eo quod infidelis persevereret in infidelitate, siue cohabitare siue non cohabitare, quod falsum est; quia Paulus, ex quo deducitur dicta concessio Christi, supponit infidelem posse permanere infideli, & non ex ipso discedere discessio sufficiens, ut conuersus possit dissoluere matrimonium. Et Ecclesia ex Paulo in c. *Quanto*, & in cap. *Gaudemus*, supponit, posse infidelem, permanendo talem, cohabitare cum conuerio, absque eo quod iste possit dissoluere matrimonium. Discessio ergo moralis ex parte infidelis, consistens in contumelia Creatoris, aut in prouocatione ad mortale, sufficiens ad dissolutionem matrimonij, non est contumelia aut prouocatione orta immediata, & præcisè ex cohabitatione, permanendo in infidelitate, ut contingit in casu præsentis Difficultatis, sed ex alio actu distincto, & superaddito ipsi cohabitationi, & eam præsupponente. Ex quo constat ad vitramque rationem aduersariorum. Coactio autem, qua conuersus in casu dictæ prohibitionis Ecclesia cogitatur vitam cælibem transire, non tam esset ab infidele, quam ab Ecclesia cohabitationem prohibente, immo tantum esset per accidens, sicut esset, eam prohibitionem esse; in coactione autem contingit, aut per accidens, ad id nullum est inconveniens, ut dicitur in cap. *Quanto*.

Addimus (ut adquerit Rebillus lib. 3. q. 10. sect. 1. & 10.

Aegidius. &c insinuat *Aegidius* disp. 20. dub. 5.) non esse de facto prohibitionem aliquam, qua conuersus prohibeatur cohabitare cum infideli nolente baptizari, si velit pacificè cohabitare; quia non est prohibitio introducta per consuetudinem, immo potius oppositum audiimus seruari in India & in Iaponia; neq; est scripto aliquo tradita, quia in can. *Iudei*. 28.q.1. desumpto ex Concilio Toletano IV. c. 62. in quo solo prohibito scripta reperitur, tantum decernitur, Iudeos, habentes vxores Christianas, separandos esse ab illis, nisi ab Episcopo admoniti convertantur: in hoc tamen decreto non prohibetur cohabitatio cuiuscumque conuersi, sed tantum vxoris, quia facilis potest peruerri a viro, quam econtra; & non cum quo cumque infidele, sed tantum cum Iudeis, ob eorum peculiarem obstinationem: immo non præcipitur vxori, quod a marito Iudeo statim discedat, sed tantum postquam Episcopus monuerit, & Iudeus baptizari nolit, quod arbitrium aut sententiam Iudicis requirit. Adde, dictum Concilium Toletanum, ex quo desumptus est dictus canon, fuisse particula, ac proinde non obligans nisi pro suo districtu.

DIFFICULTAS XIII.

Quando dissoluatur Matrimonium conuersi cum infideli nolente cohabitare, aut non nisi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale.

Richardus. **R**ichardus in 4. dist. 39. ar. 2. q. 2. Panormitanus in cap. *Quaestio de Diuortiis*, nu. 6. & 7. *Panormit.* *Angelus v.* *Matrimonium*. 3. nu. 3. & Rodriguez Tom. 1. c. 2. 50. docent, dictum matrimonium dissolui statim, ac licitum est conuerso aliud inire, antequam illud ineat; ac proinde statim ac infidelis non vult cohabitare, aut si non vult, nisi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale. Quod significari videtur in can. *Si infidelis*. 28. quælit. 2. dum dicitur, contumeliam Creatoris soluere ius matrimonij; & deduci videtur ex verbis Pauli, *Si discedit, discedat; non enim seruitu subiectus est frater, aut soror in huic modi.* Si ergo conuersus, quando alter discedit, sive physicè sive moraliter, non est subiectus seruitu (id est vinculo, quia nulla alia potest esse seruitus) liber est a seruitu, seu vinculo; ac proinde discessione infidelis vinculum statim dissoluitur. Et ratione probatur, quia posterius matrimonium nequit valide contrahi perseverante priore, ergo antequam posterius contrahatur, presupponitur dissolutum prius.

Sancius. *Aegidius.* *Rebellus.* *Basilius.* **S**ancius vero lib. 7. disp. 75. *Aegidius* disp. 26. cap. 63. *Rebellus* lib. 3. q. 10. lect. 2. & *Basilius* lib. 9. cap. 4. docent, dictum matrimonium non dissolui statim, ac licitum est conuerso aliud inire, fed quando posterius contrahitur, ita ut contractio posterioris sit distractio seu dissolutio prioris, & merito quia in cap. *Gaudemus*. 8. de Diuortiis, conuersus ad fidem compellitur recipere alterum coniugem, si, antequam ineat matrimonium, conuertatur infidelis; ergo prius matrimonium, non dissoluitur antequam posterius contrahatur.

Ad primum ergo aduersiorum, desumptum ex dicto can. respondemus, contumeliam Creatoris soluere matrimonium in eo sensu, quod eo perseverante, non impediatur conuersus aliud con-

trahere; & in eodem sensu dicitur a Paulo, conuersum non esse subiectum, quia scilicet liberè potest aliud matrimonium contrahere. Ex quo constat ad secundum ex Paulo desumptum. Et ad rationem respondemus, concedendo, non posse contrahi posterius matrimonium, priori perseverante, post ipsum immo nec in eo instanti, in quo posterius perficitur; posse tamen, quamvis prius perseveret exclusivè usque ad instantis in quo posterius perficitur: in quo sit verum dicere, Nunc matrimonium posterius est perfectum, & immediate ante non erat; & nunc non est matrimonium prius, & immediate ante erat.

Obseruandum est Primum (in quo Doctores communiter conueniunt) conuersum non posse licet transire ad aliud matrimonium, nisi ei moraliiter conferre esse causam, ob quam possit dissolire matrimonium, aut eam esse, prudentissimè presumat; potest autem sic presumi, quando infidelis inueniri non potest a fideli. Si tamen causa presumpta verè & re ipsa non subsistat, matrimonium re ipsa erit nullum; ut quando presumitur infideli nolle cohabitare, & tamen re ipsa vult, tunc matrimonium re ipsa erit nullum, nisi facta sit dispensatio auctoritate Summi Pontificis ad secundum matrimonium.

Obseruandum est Secundum (in quo etiam Doctores conueniunt) infidelem relictum non posse validè contrahere nouum matrimonium, quo usque prius matrimonium dissolutum sit; hoc tamen dissoluto, posse non solum validè, ut pater, sed etiam licet; quia nullo iure prohibetur.

DIFFICULTAS XIV.

Vtrum Matrimonium conuersi, cum infidele contractum ante Baptismum, dissolatur per solemnem professionem in Religione.

Difficultas hæc non habet locum in opinione eorum, qui dicant, dictum matrimonium dissolui statim, ac licitum est conuerso ad aliud transire, sed tantum in nostra, iuxta quam diximus, non dissolui quo usque conuersus transeat ad aliud matrimonium. Est ergo difficultas, An sic dissoluitur per nouum matrimonium conuersi, ita etiam dissoluitur per professionem solemnem eius. Et non est difficultas, quando matrimonium non est consummatum; quia tunc absque dubio dissoluitur non minus, quam matrimonium ratum celebratum post Baptismum; sed tantum est, quando matrimonium est consummatum.

Sancius ergo lib. 7. disp. 77. *Henriquez* lib. 11. *Sancius.* c. 8. & communiter Doctores partem affirmatiuam *Henriquez.* conuentur; quia dictum matrimonium contractum ante Baptismum, quamvis consummatum, dissoluitur per nouum matrimonium ratum conuersi; sed hoc dissoluitur per professionem solemnem, ut diximus Difficultat. iv. ergo etiam illud, quamvis consummatum sit. Consequens paret ex L. *De accessionibus*. ff. De diuersis temporaneis præscriptionib. *Si vincio vincentem te, a fortiori vincam te.* *Aegidius.* *Abulensis* 1. *Re-* gum 8. q. 68. & alij partem negatiuam tradunt, & merito; quia vis seu efficacitas, quam professio solemnis habet ad dissoluendum matrimonium ratum baptizatorum, tantum prouenit ex iure Ecclesiastico,

52 clesiaſtico, vt diximus Diffic. IV. & ex auctoritate Eccleſiæ, quamvis extraordiñaria, & peculiariiter à Christo conceſſa: ſed in Eccleſia non agnoscitur facultas ad diſſoluendum matrimonium conſummatum, vt omnes admittunt, ergo in profiſſione ſolemni non eſt viſ ad diſſoluendum matrimonium conſummatum conuerſi. Accedit, quod ratio, ob quam dicta efficacitas conceſſa fuit à Christo matrimonio rato conuerſi, ad diſſoluendum matrimonium antiquum ante Baptiſtum, quamvis conſummatum, non currit in profiſſione ſolemni; quia efficacitas illa fuit conceſſa dicto matrimonio rato, ne conuerſio eſſet onerofa conuerſio, quæ verè eſſet, ſi cogeretur aut vitam cælibem tranſigere, aut cum infideli moleſtè cohabitare: hæc autem ratio eſt, quando conuerſus proſtitetur ſolemniſter; quia tunc perſuerantia vinculi antiqui non eſt onerofa ipſi, vt pote eligenti ſtatutum conuentiæ, & diſſoluendum illius non eſſet ipſi viliſ, ſed tantum infideli.

53 Ad fundamentum ergo aduersariorum reſpondeamus, regulam illam, *Si vino vincentem te, a fortiori vincam te, non ſemper habere locum in hiis quæ conſtant ex Iure pœnituo, niſi quando eadem ratio in vtroque militat, & quando vtrumque ex eodem Iure conſtat. In praeferti autem caſu neque currit eadem ratio, vt nuper dicebamus, neque vtraque diſſolutio fit ex eodem Iure; quia diſſolutio matrimonij antiqui iam conſummati conuerſi fit Iure diuino Christi per matrimonium nouum ratum; diſſolutio verò matrimonij rati per profiſſionem, fit tantum Iure Eccleſiaſtico.*

Obſeruandum eſt, dictum matrimonium multo miňus diſſoluti faciſ Ordinibus, vt contra nonnullos docent Sancius & Aegidius, quia oppoſitum nulli ſufficiente fundamento inuitur: nihilominus conuerſus, quando legitimè & licetè eſt profiſſus, aut Sacris initiatus, quia infidelis noluit cohabitare cum illo, aut non niſi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale, non eſt reſtituendus infideli relicto, quamvis conuerſio poſt profiſſionem aut ſacram ordinationem; lecū tamen ſi prius conuerſus nondum eſt profiſſus, quamvis ingressus fit Religionem, vt contra Abulensem docet Sancius: mox exiſtimamus tunc reſtituendum eſſe infideli volenti pacifice cohabitare, quamvis non conuertatur.

DIFFICULTAS XV.

Vtrum in lege veteri per libellum repudij diſſolutebatur Matrimonium quoad vinculum.

54 Svpponimus in lege veteri Deut. 24. ſtatutam fuliſe legem repudij his verbiſ: *Si acceperis hominem uxorem, & habuerit eam, & non inuenierit graviam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, decederitque ei libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus*

recipere eam in uxorem; quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino.

Est ergo diſſicuitas, An per libellum repudij in ea lege diſſolueretur matrimonium quoad vi- culum.

Magiſter in 4. diſt. 33. & ibidem Bonauentura & Sotus, & Couarruias 2. parte c. 7. §. 4. docent, quod non diſſolutebatur quoad vinculum, eſtantum quoad torum & cohabitationem, quod etiam ſenſerunt Glosſa in c. 24. Deut. Auguſtinus, Origenes, & alij Patres. Id autem expreſſe vi. Apoſt. deuteri Christi Domini March. 19. dum diſt. 33. Moyses ad diuiniſſam cordis vestri permifit vobis diſſimilare uxores vſtrias. vbi ſatis exprimitur, Deum non conveſſiſſe, ſed tantum permifſe diſſimilare uxoris; ac proinde matrimonium non diſſolutebatur quoad vinculum, quia abſque Dei confeſſione diſſoluti non poterat. Quod etiam deducitur ex dictis verbiſ Deuteronomij, quibus dicitur, uxorem repudiatam, quæ alterum maritum duxerit, iſto mortuo, aut etiam repudiante, non poſſe à primo marito recipi, quia polluta era, & abominabilis facta coram Domino: ſed ex nullo alio videtur facta abominabilis coram Domino, niſi quia nupſit ſecundo viro, qui eam cognovit, ergo prius matrimonium non diſſolutebatur, quia diſſolueretur, non fieret abominabilis coram Domino ob celebrationem ſecundi, & ob vium illius.

Sancius verò lib. 10. diſp. 1. Bellarmiñus 1. de Matrimonio, c. 17. Aegidius diſp. 26. dub. 1. & Baſilius lib. 7. c. 50. docent, quod per libellum repudij matrimonium diſſolutebatur quoad vinculum, quod etiam ſenſit Chryſoftomus Homil. 24. in Matthæum, & ſatis efficaciter deducit ex dictis verbiſ Deuter. 24. qui in eis aperè ſupponit, uxorem repudiatam validè nubere alteri, ac proinde prius matrimonium fuſſe diſſolutum. Et faneſi prius non diſſolutebatur, posterius fieret inuidiſſe & illiciſſe, & viuſ illius etiam eſſe illicitus: credi autem non poteſt id fuſſe illicitum; quia non deſuſt aliquis ex Prophetis qui id reprehendit, & tamen nullibi legitur reprehenſum.

Ad prius ergo fundamentum aduersariorum, deſuſtum ex illo Math. 19. reſpondeamus, verbo permifit non ſignificari rigorofam permifſionem, ſed veram confeſſionem & relaxationem obligationis naturalis iuſtiſiæ alteri coniugi, ſed illis factant ob eorum diuiriſſim, & facilitatem ad diſſimilandas uxores. Etad posterius, deſuſtum ex illo Deut. 24. reſpondeamus, repudiatam, quæ alterum diſſebat, dici pollutam & abominabilem coram Domino, non quia alterum diſſebat, ſed quia publicè, & confeſſionem coram Domino, eſt iudicara talis a priori marito, & ob id non permittebatur iterum ab eo recipi.

Obſeruandum tamen eſt, diſtam legem & confeſſionem repudij & diſſolutionis matrimonij laudis factam, ceſſalle non tantum morte ipſa Chriſti, quia omnes leges poſſiuſ diuine generaliter ceſſarunt, ſed etiam ceſſafe ſpecialiter viuente Chriſto: quia reuocata fuit ab ipſo Math. 19. vi. ex contextu conſtat, & definitum eſt in c. Gaudi- mus. 8. de Diuortiis.

D 15-

DISPUTATIO IX.

De vnitate Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

Vtrum pluralitas coniugum simul, sit illicita & nulla.

ON VENIVNT Primo Doctores Catholici contra hereticos, matrimoniū esse necessariō vnius cum vna, seu, vnum non posse, priori vxore viuente, aliam ducere, neq; econtra, vt definitur in cap. *Gaudemus. 8. de Diuortijs*, & deducitur ex illo *Genes. 2. Et erunt duo in carne vna*; vbi supponitur, coniuges non posse esse plures quam duos: ex quo Christus Dominus Matth. 19. probat, esse adulterum eum, qui dimissa vxore ducit aliam; & tamen non esset adulter, si viuente priori, etiam posterior fieret vxor illius. Ex quo constat, vnum non posse, non solum licet, sed neque validē, viuente priori, aliam ducere; quia si validē illam duxisset, non esset adulter ad eam accedendo, vt-pote ad propriam.

Conueniunt Secundo Doctores, hanc polygamiam seu pluralitatem coniugum simul (id est, vnum coniugem simul habere plures coniuges) esse illicitam & irritam Iure diuino Christi Matthaei 19.

Est tamen difficultas, An etiam sit illicita & invalida Iure naturali.

Conueniunt Doctores, pluralitatem maritorum simul cum vna vxore, esse etiam Iure naturali illicitam, & nullam; quia haec pluralitas est contra finem primarium contractus matrimonij, nempe contra proliis generationem; quia, vt experientia conitat, pluralitas virorum generationi nocet: & etiam est contra bonam educationem proliis; quia nullus virorum, quibus eadem vxor esset communis, sufficienter prospiceret educationi filiorum, quia nullus proprium filium agnosceret.

Est ergo difficultas, An pluralitas vxorum simul, etiam sit Iure naturali illicita & irrita.

Abulensis. *Abulensis. 1. Reg. 8. quest. 25. Durandus in 4. dist. 33, quest. 1. Palacios disp. 1. Caetanus c. 16. in Genesim, & Vera-cruz 2. par. Speculi, art. 15. partem negatiuam tuentur, quam tradidisse videtur Augustinus 16. de Ciuitate Dei, cap. 38. dum ait, pluralitatem vxorum nulla lege fuisse prohibita. Et ratione probatur, quia si esset contra Ius naturale, maximē, quia ducere secundam est contra Ius primā; ergo saltem secunda cedente iuri suo, siue quando fit contractus, siue postea, posset vir Iure naturali, validē & licetē alia ducere.*

Sancius. *Sancius. 3. Couarru. 3. Bellarmin. 1. de Matrimonio cap. 11. & Henriquez lib. 12. cap. 6. partem affirmatiuam merito tradunt, quae definita videtur in cap. *Gaudemus. 8. de Diuort. dum dicitur, nulli vniquam licet & habere plures vxores simul, nisi cui fuit ex diuina revelatione concessum. in quibus verbis supponitur, id, fuisse Iure naturali illicitum, & non solo Iure positivo; quia ante istud**

fuisse licitum. Quod si Iure naturali est illicitum, eodem Iure contractus cum posterioribus erit irriterus; quia si esset validus, licitum esset post semel factum contractum, quamvis illicite factum, omnes simul habere; quia contractu valido, quamvis illicito, acquisitum esset dominium in illis. Quod etiam confirmatur ex eo, quod in dicto cap. subditur, nempe Patriarchas excusari ab adulterio, ob diuinam concessionem: at si ab illo que diuina concessione possent validē, quamvis illicite, aliam ducere, etiam possent ab illo adulterio eam cognoscere, quia esset propria.

Et ratione probatur; quia matrimonium pertinet & ex sua natura ordinatur non tantum ad proliis generationem & educationem vt ad finem primarium, sed etiam ad pacificam societatem & gubernationem, & ad communicationem operum quae ad vitam sunt necessaria tamquam ad finem secundarium; quia, vt Aristoteles ait 8. Ethic. cap. 12. vir & vxor coniunguntur non solum ad procreandum vt cetera animalia, sed etiam ad coabitandum pacificē, & ad pacificē simul regendam familiam, officia domestica partiendo; quia alia munia viro, alia vxori conueniunt: sed pluralitas vxorum, quamvis aliquando per accidens non sit contra pacificam cohabitationem, & pacificam gubernationem domus, ex se tamē est contra illam; quia quilibet vxor quoad id quod ad vxorem attinet, potest prætendere domum regere & gubernare, quod diuisio & rixæ inducerentur. Quod autem quilibet id potest prætendere, constat; quia vxor quamvis sit subdita viro, sed non nisi vt socia & collateralis, ac proinde etiam est domina in domo, habens in ea auctoritatem & principatum, qui in ipsa vxore necessariō oritur ex matrimonio, & nequit à viro prolibito auferri, & cui ipsa non potest cedere, vt pote qui necessariō oritur ex natura ipsius contractus, sicut nequit cedere iuri radicali, seu dominio in corpore mariti. Ergo pluralitas vxorum simul est contra naturam contractus matrimonij, vt pote suā naturā ordinari ad dictos fines, quamvis secundariō; ac proinde contractus matrimonij ita necessariō est vnius cum vna, vt factus cum pluribus non solum sit illicitus, sed etiam nullus. Et etiam ob hanc rationem desumptam ex dictis finibus secundarijs, pluralitas maritorum simul cum vna nō solum est illicita, sed etiam nulla; quia est magis contra pacificam cohabitationem & gubernationem domus, quam pluralitas vxorum cum uno marito, ob superioritatem maritorum, non recognoscendum superiore a in domo.

Augustinus ergo pro aduersarijs adductus, tantum loquitur ex suppositione diuina concessionis; quia haec supposita, pluralitas vxorum non est contra Ius aliquod, adhuc naturale, sicut non est contra Ius naturale, accipere ex diuina concessione bona alias alterius. Et ad rationem respondemus, accipere secundam, esse contra Ius naturale, quia est contra ius radicalē seu remotum primā, cui nequit ipsa cedere, neque quando fit contractus,